

ד' סיון, תשע"ז
29 מאי, 2017
סימוכין: LC500

לכבוד
ראשי המוסדות להשכלה גבוהה

שלום רב,

הנדון: מדיניות רב שנתית לשנים תשע"ז-תשפ"ב בנושא הרחבת הנגישות של ההשכלה הגבוהה
לחרדים

המועצה להשכלה גבוהה (המל"ג) והוועדה לתכנון ולתקצוב (הוות"ת) משקיעות בשנים האחרונות מאמצים רבים להנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית, תוך הקצאת המשאבים הנדרשים לכך, זאת מתוך תפיסה שעל אף המורכבות והמחלוקות בנושא ראוי כי מערכת ההשכלה הגבוהה תפתח את שעריה בפני האוכלוסייה החרדית, ותאפשר השתלבותה באקדמיה.

נושא מורכב זה נדון על כלל היבטיו החברתיים, ציבוריים, משפטיים, אקדמיים וכלכליים פעמים רבות במל"ג ובוות"ת, לרבות עריכת מחקר מקיף שנעשה ע"י קבוצת חוקרים, וכן פתיחתו לדיון ציבורי נרחב ומשמעותי, זאת מתוך רצון לגבש מדיניות ברורה ומושכלת בנושא.

בישיבתה האחרונה של המל"ג ביום 23.5.2017 התקבלה ההחלטה המצורפת למכתב זה לגבי המדיניות הרב שנתית לשנים תשע"ז-תשפ"ב בנושא הרחבת הנגישות של ההשכלה הגבוהה לחרדים. כאן המקום לציין שאין בהחלטת המל"ג כל חיוב למוסדות לפעול להנגשה בדרך המוצעת. למוסדות שמורה הזכות להחליט אם לפעול להנגשת ההשכלה הגבוהה לחרדים לפי אמות המידה שנקבעו. מוסד שיחליט לא לפעול בהתוויה המוצעת לא ייפגע בכל דרך שהיא.

החלטת המל"ג הועברה לידיעת הבג"צ במועד שבג"ץ קבע במסגרת ההליכים המשפטיים בנושא זה.

זה המקום להודות ליו"ר ועדת ההיגוי של ות"ת-מל"ג להנגשת ההשכלה הגבוהה לחרדים, מר ישי פרנקל, ולחבריה, אשר מלווים את התהליך במסירות רבה, וכן לצוות המקצועי של ות"ת-מל"ג ומיוחד למר רביד עומסי, המרכז את נושא החרדים בוות"ת-מל"ג.

בברכת חג שבועות שמח

יפה זילברשץ

בברכה,
פרופ' יפה זילברשץ
יו"ר ות"ת

בברכה
פרופ' אדו פרלמן
סגן יו"ר מל"ג

העתקים:

מר נפתלי בנט – שר החינוך ויו"ר המל"ג
מר ישי פרנקל – יו"ר ועדת ההיגוי להנגשת ההשכלה הגבוהה לחרדים
מר גדי פרנק – מנכ"ל מל"ג-ות"ת
סמנכ"לים במל"ג-ות"ת
מר רביד עומסי – מרכז נושא הנגשת ההשכלה הגבוהה לחרדים במל"ג-ות"ת

החלטת המועצה להשכלה גבוהה מיום 23.5.2017 בנושא:**מדיניות רב שנתית לשנים תשע"ז-תשפ"ב בנושא הרחבת הנגישות של ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית¹**

"בישיבתה ביום 23.5.2017 קיימה המל"ג דיון מסכם בנושא: מדיניות רב שנתית לשנים תשע"ז-תשפ"ב בנושא הרחבת הנגישות של ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית, זאת בהמשך לדיונים קודמים שהתקיימו בנושא בוות"ת ובמל"ג.

בתום הדיון החליטה המועצה לאשר את עקרונות המדיניות בפרק ב' למסמך 9444 כמצורף להלן."

¹ נוסח ההחלטה טעון אישור המל"ג

פרק ב - עקרונות המדיניות לתכנית הרב-שנתית תשע"ז-תשפ"ב והמלצות מדיניות²

העקרונות המנחים לגיבוש המדיניות להרחבת הנגישות של ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית בתכנית הרב-שנתית תשע"ז-תשפ"ב

37. שילוב החרדים בהשכלה הגבוהה הוא אינטרס מובהק של המדינה, ומל"ג-ות"ת הם האחראים למציאת האמצעים להוצאתו אל הפועל. ההשכלה הגבוהה הפכה לתנאי בסיסי להשתלבות ולהצלחה בשוק התעסוקה, וחלק ניכר מתחומי העיסוק במשק המודרני חסומים בפני מי שחסרים השכלה זו. שיעור ההשתתפות הנמוך של האוכלוסייה החרדית בשוק התעסוקה פוגע לא רק במעמד הכלכלי האישי, הוא גם מאט את ההתקדמות הכלכלית של המשק בכללותו. מחקרים שנערכו בשנים האחרונות הצביעו בבירור על שיעור תעסוקה גבוה מאוד של בעלי תארים אקדמיים מקרב הציבור החרדי בהשוואה לנעדריו-תואר, ולפער משמעותי מאוד ברמת ההכנסה בין שתי הקבוצות הללו.

38. תכנית המל"ג-ות"ת היא תכנית וולונטרית. במישור האינדיווידואלי – ההחלטה האם ללמוד במוסד אקדמי או לא היא החלטה הנתונה לשיקול דעתו של הפרט. בשונה, נאמר, משירות צבאי או אזרחי, אין חובה כלשהיא ללמוד. במישור המוסדי – מל"ג וות"ת אינן כופות על המוסדות להשכלה גבוהה דבר, ואינן שוללות את מרחב ההחלטה מהגופים המנהלים במוסדות אלה. ההחלטה האם לקחת חלק בתכניות לאוכלוסייה החרדית נתונה בידי כל מוסד. מוסד שיבחר שלא לפתוח תכניות או מסלולים ייחודיים לא יפגע בשום דרך שהיא.

39. מל"ג וות"ת מייחסות חשיבות מכרעת לשימור וביצור מעמדה של האקדמיה, ובפרט - לחופש המחקר ולאיכות המחקר וההוראה. כל תכנית מחויבת לעמוד בהלימה לעקרונות אלה, שהם נשמת-אפה של האקדמיה. בחינה של מגמות ההווה מלמדת על שני רבדים בעשייה האקדמית: רובד אחד הוא הרובד המחקרי, והרובד השני הוא זה שנוגע בהכשרה מקצועית ברמה הגבוהה ביותר.

40. הנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית תשקף גם היא את המגמות הללו: ההנגשה בתכניות או במוסדות מוטי-מחקר תשאף להביא למינימום את הפגיעה בערכי היסוד האקדמיים הדוגלים בפתיחות ופולרליזם החשובים כל-כך למחקר אמיתי. לעומת זאת, ההנגשה במוסדות או במסלולים

² מתוך מסמך מס' 9444 שנשלח לחברי המל"ג לקראת ישיבת המל"ג שהתקיימה ביום 23.5.2017

מוטי-התעסוקה, שם נמצאים כיום מרבית הסטודנטים החרדים, תדגיש את איכות ההוראה. יחד עם זאת, אין בקיומן של הפרדות, מגדריות או מגזריות, כדי לפגוע באיכות ההכשרה המקצועית הנגזרת מן הלימודים האקדמיים במוסדות ובתכניות מן הסוג השני.

41. מידתיות. יש קושי רב בהבאת הסטודנטים החרדים ללימודים אקדמיים ובהצלחתם בלימודים. ההבדל התרבותי והשוני ברקע ההשכלתי מובילים לצורך בהפרדה מגזרית ומגדרית על מנת לגרום לסטודנטים חרדים לבוא בשערי המוסדות להשכלה גבוהה. על סמך המחקר המלווה והסקר שנלווה לו, בין 70% ל-80% מהאוכלוסייה החרדית יימנעו מלימודים אקדמיים ללא ההפרדה המגדרית. נוסף על כך, פערים משמעותיים ברקע ההשכלתי בשלבי התיכון מחייבים היערכות שונה לבנות ובייחוד לבנים מהמגזר החרדי. לנוכח שני הגורמים המצרפיים – ההבדלים התרבותיים והשוני ברקע ההשכלתי – לימודים אקדמיים לחרדים אך ורק במסגרות הרגילות לא מקיימים את העיקרון של שוויון הזדמנויות מהותי. בעבור אוכלוסייה זו, שוויון הזדמנויות מהותי מחייב מתן אפשרות ללמוד במסגרות נפרדות – מגדרית ומגזרית – ובנוסף לכך לספק לסטודנטים מעטפת אקדמית הכוללת תגבורים וחונכויות ועוד. לצד כל האמור, מל"ג וות"ת אינן מאפשרות הפרדה מגדרית או מגזרית בהשכלה הגבוהה אלא במקרים מיוחדים כמו בנידון דידן. וגם במקרים אלה, יש לחתור לצמצום ההפרדה למינימום הנדרש. כך לדוגמא, על פי עיקרון זה, הלימודים במסגרות הנפרדות יוגבלו ללימודי התואר הראשון בלבד וההפרדה תיעשה במידתיות הראויה.

42. שיפור המסגרות החרדיות. מבדיקות שנערכו עלה כי בחלק מהמסגרות החרדיות יש בעיות שונות, אשר פוגעות ברמת הלימודים בהן. כך למשל, בחלק מהמח"רים נמצא כי השיעורים, לרבות שיעורי התרגול, מתבצעים בכיתות גדולות, כך שלא מתאפשר לכל התלמידים להתבטא. כמו כן, במספר מח"רים נמצא כי המסלולים אינם מציעים מספיק קורסי בחירה. המל"ג מודעת לבעיות אלו, ותעמוד על כך כי בתכנית הרב-שנתית הקרובה הן יתוקנו.

43. נזכיר כי תכניות המח"רים הן תכניות צעירות, וחלק מהפגמים האמורים נובע ממיעוט סטודנטים ומשאבים. אנו חותרים לכך שהתרחבות המח"רים והגידול במספר הסטודנטים והתקציבים המגיעים אליהם, בשילוב עם בקרה ואכיפה מצד המל"ג, יובילו לרמה אקדמית זהה בכל המח"רים בהשוואה למוסדות האם שלהם. כמו כן, המל"ג מאמינה, על סמך ניסיון עבר, כי הקפדה על רישום למכינות אקדמיות, ושיעורי תגבור במהלך הלימודים לתואר, יסייעו בהפחתת שיעורי הנשירה של הסטודנטים החרדיים במוסדות הלימוד השונים.

44. על בסיס העקרונות המנחים שפורטו לעיל וכן המידע שנאסף וההערות הרבות שהתקבלו במסגרת השימוע הציבורי, ההצעה המרכזית היא לקבוע הסדר (שעיקריו מפורטים להלן) אשר בסיסו נטוע במתווה הקיים כיום לשילוב חרדים בהשכלה הגבוהה, בכפוף לשינויים מסוימים ולהדגשות שונות. זאת, בעיקר במטרה להגביר את האפקטיביות של המתווה לשילוב חרדים נוספים בלימוד ההשכלה

הגבוהה, וכן לקבוע באופן ברור יותר את המנגנון להבטחת קיום המתווה, הלכה למעשה, לרבות בהיבט של אכיפתו.

45. הטעם לגישה האמורה הינו בראש ובראשונה משום שלאחר בחינת מכלול השיקולים הרלוונטיים לעניין והאיוון (הקשה, ולעיתים קשה מאד) ביניהם, המסקנה היא כי בסיס המתווה הקיים הינו נכון וראוי בעיקרו.

46. אמנם לא ניתן להתכחש לכך שהמתווה הקיים מספק רק חלק מהציבור החרדי וכי סביר להניח כי מתווה "מפריד יותר" ימשוך חלק נוסף מהציבור החרדי אל עבר קניית השכלה גבוהה. עם זאת, לא ניתן להתכחש לכך שגם במתווה הקיים ישנה פגיעה לא מבוטלת בערכים נוגדים, ואף אם היא נעשית לשם תכלית חשובה מאין כמוה - הגברת שילוב הציבור החרדי בעולם ההשכלה הגבוהה ובשוק העבודה בכלל, והאיכותי בפרט - מתן משקל רק לצד אחד של המשוואה אינו סביר.

47. במלים אחרות, המתווה הנכון והמאוזן הוא כי ההסדר יוביל לכך שחלק מהותי מהציבור החרדי יוכל להשתלב מכוחו בלימודי השכלה גבוהה, וכי לשם כך תיערך, בין היתר, הפרדה מגדרית מסוימת. אך בד בבד, הפגיעה בערכים הנוגדים תהיה בעוצמה שניתנת להכלה לפי ערכי היסוד המקובלים, וכמובן - הדין החל. להלן, אם כן, עקרונות המדיניות שיובילו את פעילות מל"ג-ות"ת בפעולותיה להרחבת הנגישות של ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית בתכנית הרב-שנתית תשע"ז-תשפ"ב.

עקרונות המדיניות להרחבת הנגישות של ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית

48. המשך ההרחבה הכמותית, הגדרת יעדים לגידול משמעותי במספר הסטודנטים החרדים וכלים לממש יעדים אלה

48.1. המשך המתווה של התכנית הרב-שנתית הקודמת, המכיר בכך שלעת עתה הפרדה היא כורח המציאות לגבי מרבית האוכלוסייה החרדית, על רקע שילוב הפער הפדגוגי והתרבותי. הנתונים העולים מהמחקר המלווה מצביעים על הצלחת התכנית במדדים המרכזיים - גידול כמותי במספר הסטודנטים, גידול במספר התכניות, ושיפור משמעותי ביכולת התעסוקה וההשתכרות של בוגרי תארים אקדמיים בציבור החרדי. הנתונים שבידינו והניסיון שנצבר ב-15 השנים האחרונות, מלמדים שהפרדה מגדרית ומגזרית היא מרכיב הכרחי בתכנית. כמו

כן, בשנים האחרונות ניתן לראות מגמה של כניסת אוכלוסיות שמרניות יותר להשכלה הגבוהה, המדגישה את הצורך במסגרות נפרדות.

48.2. יתר על כן, פעילות מל"ג-ות"ת אל מול האוכלוסייה החרדית בשנים האחרונות יצרה אמון והערכה הדדית בין הציבור החרדי ומערכת ההשכלה הגבוהה, כאשר למסגרות החרדיות יש תפקיד מפתח בתהליך זה. אמון זה אינו מובן מאליו ויש לו חשיבות רבה בהמשך השתלבות האוכלוסייה החרדית בהשכלה הגבוהה ובתעסוקה. סגירה או צמצום של המסגרות החרדיות יפגעו קשות באמון עם האוכלוסייה החרדית ויסיגו את שילוב האוכלוסייה החרדית בהשכלה הגבוהה שנים אחורה.

48.3. לאור האמור, על מנת להגדיל את מספר הסטודנטים החרדים בהשכלה הגבוהה ולשמור על האמון מול המגזר החרדי, המדיניות בתכנית הרב-שנתית הבאה היא להמשיך במדיניות הקיימות ולהרחיב ולחזק את המח"רים הקיימים. יחד עם זאת, לאור פריסת המסגרות אין צורך בהקמת מח"רים חדשים, פרט במקרים חריגים של צורך ייחודי לאומי כגון - הכשרת מורים, תמיכה בפריפריה, והגדלת אחוז הסטודנטים החרדים באוניברסיטאות.

48.4. פיתוח תכניות ומסלולים משלבים. שיעור מסוים מהסטודנטים החרדים הפוטנציאליים מוכנים, ואולי אף מעוניינים, להשתלב בתכניות בתוך הקמפוסים הרגילים. המל"ג, תעודת קיומן של חלופות שיאפשרו לימודים של קבוצות רחבות יותר בחברה החרדית בתוך הקמפוסים הרגילים. השתלבות זו אפשרית בתכניות ובכיתות הרגילות ו/או בכיתות נפרדות לחרדים, כאשר כל יתר המרחב הציבורי משותף עם כלל הסטודנטים.

48.5. הפרדה מגדרית בתוך הקמפוסים עשויה להעלות קשיים. ראשית, רעיון זה טומן בחובו לגיטימציה של הפרדה במרחב הקמפוס הכללי. כמן כן, מודל זה גם עלול לפגוע בסטודנטיות ובסטודנטים שאינם חרדים, שהלימודים בהפרדה המגדרית "מתקרבת" אליהם. לצד זאת, לאפשרות זו יש יתרונות רבים, הן בהיבטים אקדמיים והן בהיבטים חברתיים. כמו כן, מודל זה מקטין מאוד את הפגיעה בשוויון הנגרמת כתוצאה מעצם הקמת מסגרות אקדמיות נפרדות לציבור החרדי, ומונע יצירת "איים" של הפרדה. כמו כן רעיון זה מתיישב עם מדיניות המל"ג להבטחת האיכות האקדמית של תכניות הלימודים לחרדים.

48.6. לאור האמור, כמהלך ניסיוני, מל"ג תאפשר לפתוח כיתות נפרדות לאוכלוסייה החרדית בשולי הקמפוסים. הפרדה זו תותר בכיתות הלימוד בלבד, והמרחב הציבורי מחוצה להן יישאר ויישמר כמרחב מעורב. אפשרות זו תותר במשורה בלבד בכפוף ובהתאם לקריטריונים שיאושרו בפורום יושבי ראש ועדות המשנה התחומיות של המל"ג. זאת, בנוסף לעמידה בכללים הרגילים לאישור והסמכה של כל תוכנית ותוכנית נפרד. לקראת סוף

התכנית הרב שנתית ייבחנו התוצאות, ההשלכות והמשמעויות של מהלך ניסיוני זה והנושא יובא לדיון מחודש.

48.7. במהלך החומש הקרוב תפעל המל"ג לגבש מודל מתאים שיכלול אפשרויות שונות לעידוד שילוב גם בתוך הקמפוסים הרגילים, תוך מתן מעטפת מתאימה ומענה לסוגיות המשפטיות והציבוריות (בהקשרי מגדר, מרחב ציבורי ותרבות) הקשורות בפיתוח מודל זה.

48.8. הגדרת קהל היעד. הגדרת קהל היעד למסגרות החרדיות נקבעה בתכנית הרב-שנתית הקודמת על בסיס שני קריטריונים מצטברים: פערים אקדמיים ופערים תרבותיים. השילוב של שני היבטים אלה הצדיק מהותית ומשפטית הקמת המסגרות נפרדות לאוכלוסייה החרדית. ההגדרה שנבחרה - הנשענת על פיקוח משרד החינוך על בית הספר התיכון שבו למד הסטודנט - משקפת את שני ההיבטים האלה. להלן ההגדרה המלאה³:

בנים: התלמיד למד מכתה ט' עד י"ב במוסד חינוך תרבותי ייחודי כהגדרתו בחוק מוסדות חינוך תרבותיים ייחודיים, תשס"ח – 2008, או במוסד בעל אורחות דת ותפיסת עולם חרדית, המצוי בפיקוח אחר של משרד החינוך.

בנות: התלמידה למדה מכתה ט' עד כה י"ב במוסד בעל אורחות דת ותפיסת עולם חרדית, המצוי בפיקוח אחר של משרד החינוך.

48.9. בתכנית הרב-שנתית הבאה תישמר ההגדרה הקיימת, קרי, קבלת תלמידים אשר למדו בתיכון חרדי עפ"י הגדרות משרד החינוך והחוק, ובהתאם לשני הרציונאלים - אקדמי ותרבותי - במצטבר.

48.10. עם זאת, לאחר בחינת מכלול העמדות והטענות בנושא, יש מקום למתן אפשרות לקבלת "חריגים" להגדרת קהל היעד, באופן צר וחריג, זאת על מנת לתת מענה למועמדים אשר אינם נכללים בהגדרה, אך יחד עם זאת, מבחינה מהותית ובהתבסס על הרציונלים להקמת המסגרת החרדיות, יש מקום לאפשר השתלבותם במסגרות אלה, בפרט לאור הצורך הלאומי לשילוב אוכלוסייה זו בהשכלה הגבוהה ובתעסוקה (כפי שנקבע בהחלטות ממשלה).

48.11. על בסיס עקרונות אלה, ולצורך קבלת סטודנטים במסגרת 10% ההחרגה המותרים, כל מוסד יגבש לעצמו כללים ומדיניות ברורים, לרבות קריטריונים ומגנוני יישום (כגון ועדת חריגים, נהלי הגשת בקשה וכו'). המוסד יעבירם לידיעת ועדת ההיגוי לענייני הנגשת

³ בנוסף לאמור בהגדרה זו, יהיו רשאים ללמוד בקמפוסים החרדיים מי שלמדו במוסד חינוכי תיכוני בחו"ל ושמתיימרים לגביהם הרציונאלים שנקבעו (פערי ידע ושוני תרבותי לצורך הכללתם בהגדרה שנקבעה). לצורך ולקראת יישום האמור תפעל ועדת ההיגוי של המל"ג בתיאום ושיתוף גורמי מקצוע רלבנטיים נוספים לקביעת מנגנון להערכת הלימודים מחו"ל ועמידתם ברציונאלים כאמור, בהתאם לסמכויות הגופים הממלכתיים הרלבנטיים.

ההשכלה הגבוהה למגזר החרדי במל"ג ופרסמם באופן שקוף לציבור. ועדת ההיגוי תפקח על הנושא ותבטיח עמידת המוסד בעקרונות אלה.

48.12. על מנת להבטיח את השוויוניות עבור סטודנטים המתקבלים במסלול "החריגים" ולאפשר לסטודנטים אלה להשתלב במגוון המקצועות ותחומי הלימוד, מוסד יהיה רשאי לשלב עד 10% "חריגים" בכל כיתה במסגרת כל מקצוע, ולא באופן גורף לכלל המוסד, המח"ר או הפלטפורמה.

48.13. ועדת ההיגוי תמשיך לעקוב אחר שינויים והתפתחויות במערכת החינוך החרדית, ובין היתר בנוגע להגדרת אוכלוסיית היעד, והיא תתבקש להמליץ על שינוי הגדרת אוכלוסיית היעד, ככל שתמצא זאת לנכון.

48.14. למען הסר ספק, תכניות מל"ג וות"ת (לסיוע לימודי וכלכלי) מיועדות לכלל בוגרי החינוך החרדי (לאור פערי הידע הפדגוגיים המשמעותיים) בהתאם להגדרות האמורות (בסעיף 48.8), גם אם אינם נמנים כיום עם הציבור החרדי.

48.15. הרחבת תכנית המלגות וההלוואות. במטרה לתמוך ביעדי הגידול במספרי הסטודנטים החרדים, ונוכח העובדה כי מידי שנה הביקוש לתכנית המלגות וההלוואות גדל והולך ומשאביה אינם מספיקים לתמיכה בכל סטודנטים העומדים בקריטריונים הסוציו-אקונומיים שנקבעו, ות"ת תכפיל בהדרגה את התקציב המוקצה לתכנית זו.

48.16. התכנית הקיימת תורחב כך שתתאים גם לסטודנטים בתארים מתקדמים. כמו כן, העדיפות הניתנת כיום לגברים בקבלת המלגה תצומצם, כך שיינתן משקל גבוה יותר לתחום הלימודים.

48.17. פתיחת אפשרויות לשיתוף פעולה עם הסמינרים החרדים. פיתוח ועידוד אפשרויות לשיתוף פעולה עם סמינרים חרדים לשילוב תלמידות הסמינרים להשתלב בו-זמנית בלימודים אקדמיים. זאת, לדוגמא, על ידי לימודים באוניברסיטה הפתוחה ואפיקי המעבר שזו מאפשרת, וכן על ידי שימוש מוגבר בטכנולוגיות להוראה מקוונת, כפי שמקדמת כיום המל"ג במדיניות התכנית הרב-שנתית.

49. **מימד האיכות האקדמית, מגוון התכניות המוצעות לאוכלוסייה החרדית ומגוון סוגי המוסדות האקדמיים**

49.1. עידוד הלימוד באוניברסיטאות, בהינתן הירידה היחסית באחוזי החרדים הלומדים בהן בשנים האחרונות. השאיפה היא להגיע בעתיד לכך שהיחס בין הסטודנטים החרדיים באוניברסיטאות לבין הסטודנטים החרדיים במכללות יהיה דומה ליחס זה בקרב כלל

אוכלוסיית הסטודנטים בישראל. לפיכך, יינתן דגש להגדלת מספר הסטודנטים החרדים בתכניות של האוניברסיטאות במגוון מסלולים.

49.2. תארים מתקדמים. לצד הגידול במספר הסטודנטים לתואר ראשון יש חשיבות רבה בשילוב סטודנטים חרדים גם בתארים מתקדמים, הן על מנת לתת אופק התפתחות לחרדים בוגרי תואר ראשון, והן על מנת לתת מענה לתחומים שבהם תואר שני הוא הכרחי כדי להשתלב במקצוע. נציין כי נעשה מאמץ לבחון את מספר בוגרי המח"רים אשר המשיכו לתארים מתקדמים, אולם, מכיוון שתכנית המח"רים פועלת רק מזה שנים מועטות, מוקדם לתת אומדן לשאלה זו.

49.3. מל"ג שמה לעצמה יעד להכפיל את מספר הסטודנטים החרדים הלומדים לתארים מתקדמים בתכנית הרב-שנתית.

49.4. המדיניות כי לימודים לתארים מתקדמים יתקיימו רק בקמפוסים הרגילים, היינו לא בהפרדה מגזרית ומגדרית, לא תשתנה. תכניות לתואר שני יילמדו רק בקמפוסים הרגילים ובתכניות הרגילות. לצד זאת, תגובש תכנית תמיכה וסיוע לסטודנטים חרדים בתארים מתקדמים בכיתות הרגילות.

49.5. קיימת אפשרות, ככל שיעלה הצורך, לשוב ולדון במדיניות זו בשנים הקרובות, וזאת בייחוד בנוגע לתארים מתקדמים במקצועות טיפוליים שלא ניתן לעסוק בהן ללא תואר שני ושיש בהם צורך קריטי במגזר החרדי.

49.6. ריענון מוסד המכינות והתאמתו לפערים הייחודיים של המגזר החרדי. בשנים האחרונות שיעור הגברים החרדים בהשכלה הגבוהה לא הדביק את קצב גידול האוכלוסייה החרדית, ובפרט לא בתחומים טכנולוגיים ומדעיים. להבנתנו, השלמת פערי הידע בגיל מאוחר, כאשר רבים מהמועמדים הם כבר בעלי משפחות, הופכת את ההגעה להשכלה גבוהה, ובפרט במקצועות טכנולוגיים ומדעיים, לכמעט בלתי אפשרית.

49.7. על מנת להתגבר על קושי זה, תפעל מל"ג-ות"ת להגדיל את מספר החרדים במכינות הקדם-אקדמיות (בגרותיות וייעודיות) באמצעות בחינת התאמות לתלמידים אלה.

49.8. קידום והשלמת תהליך העברת הפלטפורמות לאחריות מלאה של מוסד אקדמי אחד. במהלך השנים האחרונות נעשו מאמצים רבים להעברת האחריות על הפלטפורמות החרדיות לאחריות מלאה (אקדמית ומנהלתית) של מוסד אקדמי אחד. במסגרת מאמצים אלה, לא אושר לפלטפורמות לפתוח תכניות חדשות כמעט בכלל, ככל שאלה לא עלו בקנה אחד עם המדיניות. ההתפתחויות בפלטפורמות בשנים האחרונות (ובפרט ההתדרדרות במצבה הכלכלי של הפלטפורמה בירושלים) מחזקות את ההבנה כי מהלך זה הכרחי. אך עד כה, מאמצים אלה לא נשאו פרי.

49.9. בתכנית הרב-שנתית הבאה יושקעו מאמצים בקידום המהלך להעברת האחריות על הפלטפורמות החרדיות לאחריות מלאה (אקדמית ומנהלתית) של מוסד אקדמי אחד.

50. מכוונות לצרכי המשק בכללותו כמו גם לצרכים הייחודיים של האוכלוסייה החרדית

50.1. הגדלה משמעותית של היצע התכניות להכשרת מורים חרדים. הכשרת מורים אקדמאים למערכת החינוך החרדית היא נושא יסודי ביכולת של מערכת החינוך החרדית ללמד לימודי ליבה ברמה ראויה ולהוציא מתוכה בוגרים שיוכלו להשתלב במערכת ההשכלה הגבוהה ובתעסוקה איכותית. עפ"י נתוני משרד החינוך והלמ"ס, על מנת לתת מענה לסוגיה זו יש להכשיר במסלולים אקדמיים בשנים הקרובות אלפים רבים של מורים ומורות חרדים במגוון תחומי הלימוד, תוך הדגשת תחומי המתמטיקה, המדעים והאנגלית.

50.2. לצורך הכשרת מורים אקדמאים למערכת החינוך החרדית המל"ג תעודד פתיחת תכניות ייעודיות לחרדים במגוון המקצועות והמסלולים, לגברים ונשים ובפריסה ארצית. תכניות אלה יקודמו הן בתוך הקמפוסים הרגילים והן באמצעות הקמת מח"רים חדשים.

50.3. עדכון רשימת התיעדוף של המקצועות השונים, ומתן דגש לתחומים המבוקשים. תחומי הלימוד המועדפים ותעריפי התמיכה נקבעו בתחילת התכנית הרב-שנתית הנוכחית. על מנת להתאים אותם לצרכים הנוכחיים של המשק ולצרכיו הייחודיים של הציבור החרדי, ייבחנו ויעודכנו רשימת תחומי הלימוד ותעריפי התמיכה, תוך מתן תשומת לב מיוחדת לתחום ההוראה ולתחומי ההנדסה והמדעים המדויקים.

50.4. לצד זאת, ועל מנת להביא סטודנטים חרדים ללמוד תחומים שהם אינם לומדים כיום, ות"ת תפעל לקידום "תכניות דגל" ייחודיות כדי לפרוץ את הדרך של האוכלוסייה החרדית גם לתחומים כגון רפואה, מדעים והנדסה ולעידוד סטודנטים חרדים להשתלבות בתואר שלישי. זאת, בהמשך לתכניות דגל שפעלו בחומש החולף, דוגמת תכנית התמיכה לעידוד לימודי תואר שני בפסיכולוגיה.

51. רגישות לערכי יסוד בתחום השוויון והאתוס האקדמי והגברת האכיפה בתחום

51.1. המל"ג תעמיק את פעילות הפיקוח על המח"רים ויתר המסגרות המיועדות לציבור החרדי, בפרט בהתייחס להבטחת האיכות האקדמית, עמידה בהגדרת אוכלוסיית היעד ופיקוח על

- הגבלת ההפרדה המגדרית (ר' תכנית הפיקוח הרצ"ב כתוספת למסמך זה). בפרט תינתן התייחסות לנושאים הבאים:
- 51.2. ההפרדה המגדרית במח"רים תיעשה רק בכיתות הלימוד ולא מחוץ להן, ולא תותר כל הפרדה מחוץ לתחומי הכיתות.
- 51.3. הנחיות בנוגע ללבוש או דרישות צניעות אחרות, ככל שיינתנו, ינוסחו באופן שלא יפגע בכבוד האדם או בשוויון וכך שמידת הפגיעה שלהם באוטונומיה של הסטודנטים לא תעלה על הנדרש לשם מתן אפשרות לסטודנטים חרדים ללמוד במח"ר.
- 51.4. לא תינקט הפלייה אסורה (לרבות לפי הוראות חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1988, וחוק זכויות הסטודנט התשס"ז-2007).
- 51.5. המל"ג תטפל בכל פניות הציבור בנושא.
- 51.6. יחודדו ויפורסמו הנחיות בדבר האיסורים האמורים לעיל, תוך הבהרת "גבולות האסור", והן יובאו לידיעת הסגל והסטודנטים.
- 51.7. הפיקוח והאכיפה בנושאים שלעיל יוגברו ותבוצע אכיפה אקטיבית (יזומה). המל"ג תקבע מדרג סנקציות שיופעלו במקרה של הפרת הכללים. רשימה חלקית של סנקציות אפשריות מצויה בתוספת.

כלי המדיניות שיופעלו על מנת לממש את מדיניות התוכנית הרב שנתית הבאה

52. לסיכום האמור, ובתמצות רב, להלן כלי המדיניות שיופעלו על מנת לממש את המדיניות שנקבעה. למען הסר ספק, כל כלי המדיניות כפופים לעקרונות המדיניות שפורטו לעיל.
- 52.1. חיזוק והרחבת המח"רים הקיימים. ככלל לא יפתחו מח"רים נוספים, אך יישקלו חריגות במקרים של צורך ייחודי כגון: הכשרת מורים, פריפריה, אוניברסיטאות.
- 52.2. הקמת תכניות לעידוד ותמרוץ קליטת סטודנטים בנותלי הקמפוסים הרגילים הן ע"י תוכנית ניסיונית מצומצמת לפתיחת כיתות לאוכלוסיה החרדית בתוך קמפוסים רגילים והן ע"י שילוב הסטודנטים באופן מלא בכיתות הרגילות.
- 52.3. שמירה על הגדרת קהל היעד, תוך מתן אפשרות לקבלת עד 10% חריגים.
- 52.4. בניית מודל תמיכה וסיוע לסטודנטים חרדים לתארים מתקדמים הלומדים בתוכניות הרגילות.
- 52.5. הרחבת תכניות ומח"רים במכללות האקדמיות להוראה תוך דגש על תחומי הליבה, והעלאת דירוג מקצוע ההוראה.

- 52.6. פתיחת תוכניות להשלמת בגרויות לחרדים בדחיית שירות במכינות של המוסדות להשכלה גבוהה.
- 52.7. חידוד אמות מידה ופרסום הנחיות בנוגע להפרדה מותרת ואסורה במסגרות החרדיות, והגברת הפיקוח והאכיפה.
- 52.8. עדכון 'אשכולות לימודים מועדפים' ללימודים במסגרות החרדיות ובזכאות לקבלת מלגות באופן המשקף את צרכי המשק וצרכיו הייחודיים של הציבור החרדי.
- 52.9. הרחבת תוכנית המלגות וההלוואות. הכפלה הדרגתית של התקציב המוקצה לתוכנית והרחבתה לתארים מתקדמים, וצמצום העדיפות לגברים בקבלת המלגה.
- 52.10. פיתוח תכניות ייחודיות על מנת לפרוץ לתחומים חדשים, ע"י פתיחת תוכניות ו/או תוכנית מלגות ייעודית, במיוחד בתחומי ההנדסה והמדעים המדויקים.
- 52.11. פיתוח ועידוד אפשרויות של סטודנטים הלומדים בסמינרים חרדים לא-אקדמיים להשתלב בפעילות לימודים אקדמית, בייחוד זו של האוניברסיטה הפתוחה.
- 52.12. צמצום הנשירה. כיול מודל התקצוב באופן שיעודד התמדה בלימודים פיתוח כלים ותוכניות ייחודיים ומחקר מלווה שיתמקד בסוגיה הנ"ל.
- 52.13. המשך תהליך העברת הפלטפורמות לאחריות מלאה של מוסדות אקדמיים מוכרים.
- 52.14. קיום מחקר מלווה לתוכנית אשר יעריך את התוכנית תוך כדי הפעלתה. המחקר יעסוק בסוגיות שיעלו מעת לעת, ובפרט אודות המשמעויות וההשלכות של החריגה המותרת בהגדרת קהל היעד למסגרות החרדיות וקיומן של כיתות בהפרדה מגדרית בקמפוסים הרגילים. לקראת סיומה של התוכנית הרב-שנתית (שנה"ל תשפ"ב) תבוצע הערכה של המדיניות המאושרת ותוצאותיה יוצגו ויובאו לדיון במל"ג.
53. למען הסר ספק, ככל שיידרש, כלי מדיניות נוספים יופעלו על מנת לממש את המדיניות.